

Николай Кюркчиев Иван Бърнев – Буби

ЕПИЗОДИ ОТ ИЗГРАЖДАНЕТО НА
НОВАТА БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВНОСТ (1879–1896)

София, 2007

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Николай Кюркчиев, Иван Бърнев – Буби, автори, 2007

© Издателство „Изток-Запад“, 2007

ISBN 978-954-321-333-7

Николай Кюркчиев Иван Бърнев – Буби

ЕПИЗОДИ ОТ ИЗГРАЖДАНЕТО
НОВАТА БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВНОСТ (1879–1896)

София, 2007

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД

• 11 •

1.

Първи стъпки за „справедливо и достойно причисляване
към великата фамилия на европейските народи“.

Интересни извадки от уводни статии и редакционни бележки, публикувани във
вестниците „Витоша“ и „Марица“ (пътували по пощата през 1879 г.)

Списък на достойните народни представители, подписали Конституцията.

Назначаването на княз Дондуков-Корсаков

за императорски комисар в България (8 май 1878 г.).

Проектът за Органически устав, изработен от Лукиянов

• 17 •

2.

Заминаването на княз Дондуков.

Пристигането на Александър I. Първото българско министерство.

Любопитни факти от тогавашната преса (пътувал материал)

• 29 •

3.

Временни правила за избиране
на народни представители в I Обикновено народно събрание.

Първи критики и нарушения на Избирателния закон.

Първи законопроекти.

II Обикновено народно събрание – нарушения.

Любопитни факти от органа на консерваторите – вестник „Витоша“
(пътувал материал)

• 39 •

4.

Тежка ли е кметската корона,
или как се процедира в Столична община през 1880–1885 г.
Любопитни факти и обяви от вестник „Български глас“,
брой 61 от 24 юли 1880 г., и вестник „Търновска Конституция“,
бр. 128 от 12 април 1885 г. (пътували по пощата)
•63•

5.

Политическите борби в Източна Румелия.
Партии, основани на начала и идеи, или партии на личности?
Избори и конституиране на Областното събрание
и на шестте Законодателни комисии.
Редакционна бележка на вестник „Марица“, брой 329 от 16 октомври 1881 г.
(пътувал по пощата)
•79•

6.

Въпросът за материалното положение на свещеничеството
„Правилник за определяне оброците, които ще се плащат
от православно българско общество на Източна Румелия“.
Любопитни факти от тогавашната преса (пътувал материал)
•97•

7.

Закон за „населяване на ненаселените земи в България“, 1880 г.
„Чалтишкият въпрос“, „правото на брегът“ и журналистическата позиция
в защита на интересите на земеделието и промишлеността
(плахи опити за аграрна политика и „реално планиране“) –
според вестник „Южна България“, брой 61 от 4 февруари 1884 г.
(пътувал по пощата)
•101•

8.

Избори на кандидати за членове на Държавния съвет – 1881 г.
Антикорупционният Закон за гаранциите на чиновниците, приет през 1885 г.,
и готовността на „чиновничеството да му се подчини“.
Редакционна бележка на вестник „Търновска Конституция“,
брой 128 от 13 април 1885 г. (пътувал по пощата)
•111•

9.

Топханенският акт от 24 март / 5 април 1886 г., с който се признава Съединението на Източна Румелия с Княжество България.
Хронология и интереси според редакционната статия на вестник „Търновска Конституция“, брой 16 от 20 март / 1 април 1886 г.
(пътувал по пощата)
• 125 •

10.

Парламентарният контрол и ходатайството не са от вчера.
Как се процедира през далечната 1886 г.
Архивни материали и писма от личната кореспонденция на пловдивския народен представител в ОНС г-р Рашко Петров
(пътували по пощата през месец юни 1886 г.)
• 137 •

11.

Избори за народни представители в Южна България.
Как се свиква извънредна сесия на Обикновено народно събрание и какъв е начинът за уведомяване на народните представители.
„Сливане на депутатите“.
Епизод от IV ОНС.
Оригинални покани към депутат (пътували по пощата)
от III Велико народно събрание
• 155 •

12.

Амнистията иска жертви: драмата около касирането на избора на Драган Цанков за народен представител и Кабинетът Стоилов.
Как отразява събитията вестник „Съгласие“ от 10 декември 1894 г.
(пътувал по пощата от София до Лесково)
• 179 •

13.

110 години от „миропомазването“ на княз Борис Търновски – морална дилема.
Как е отразено предстоящото събитие от вестник „Прогресс“.
Поведението на политическия елит
• 191 •

14.

Приемни изпити в Софийското военно училище.

Как се „коват поправки“ към Законопроекта за изменение на Закона за устройството на въоръжените сили на Българското Княжество.

Архивни материали от личната кореспонденция на генерал Никифор Никифоров (пътувала по пощата през месеците май и юни 1896 г.)

•199•

15.

Известни и не толкова известни архивни данни за погазване на чл. 79–85 от Конституцията по времето на Стефан Стамболов (1887–1894).

Доклад на Изпитателната комисия до VIII Обикновено народно събрание, в частта му „По преследването на печата (цензурата)“

•211•

16.

Бум на научни списания.

120 години Варненско периодично медицинско списание.

Статистика за „движението“ на болните в правителствените болници на Княжеството; санитарна информация.

Дружество „Св. Пантелеймон“ за попечение на болни в Източна Румелия

•219•

17.

Българската поща (1879-1897) – модернизация и дейност в съответствие с европейските конвенции.

Пощенска статистика.

Всичко ли е известно за Дунавското параходно дружество (D.D.S.G.)?

Препоръчано писмо от Търново до Русе през 1896 г.

пътува за 1 ден, а през 2006 г. – за 2 дни

•235•

18.

Да си спомним за Георги Яковлев Кирков (предполагаемият автор на проектите на първата българска пощенска поредица „Сантими“ – 1879 г.)

Скромен принос към биографията на известния общественик и учен, член на Физико-математическото дружество, София.

Интересите му в областта на фотомеханичните и репродукционните метод и Участието му в Учредителното събрание в Търново – 1879 г.

•253•

19.

Как се „сваля имунитет на депутат“ през далечната 1880 г.

Журналистическа и гражданска позиция.

Отворено писмо-напомняне от редакционния екип
на вестник „Български глас“ до министъра на правосъдието

•261•

20.

Кабинетът на г-р Константин Стоилов – законодателство и дипломация

•265•

Приложение 1.

Извадки от „Доклад на Испитателната Комисия за злоупотребленията на
Кабинета Стамболов (1887–1894)“ до VIII Обикновено народно събрание,
в частта му: „По изборите“.

Анализ и съпоставка с функциониращия в днешно време
Закон за избиране на народни представители

•273•

Приложение 2.

По-важни изменения в Конституцията, приети в Търново на 15 май 1893 г.
от IV ВНС; списък на държавните мъже, които са ги подписали.

•295•

Приложение 3.

Списък на тайните агенти на Княжеството, назначени през 1893 г.,
някои от които ще изпълняват и „специфични задачи“
във връзка с предстоящите избори за IV ВНС и VII ОНС.

•305•

Приложение 4.

Списък на народните представители
от VII, VIII и IX Обикновено народно събрание.

•309•

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

•319•

АВТОРСКИ ПУБЛИКАЦИИ

•321•

Посвещава се на:

∞ Маргарита Кюркчиева ∞

∞ Людмила Бърнева ∞

УВОД

Използваните в настоящата студия архивни материали от периода 1879–1896 са от класа Пощенско-филателна документалистика (историческа, политическа, военна, пощенска, биографична) и отразяват опитите за изграждане на нова българска държавност. В тях четем за:

- първите стъпки за „справедливо и достойно причисляване към великата фамилия на европейските народи“ – път, който минава през единение на нацията, образцово конституционно устройство и добро управление, за да може „Европа да разбере, че през 1878 година е обидила България в Берлин“ и че България ще бъде „най-здравата гаранция за мир в Старо-планински полуостров“; имената на достойните българи, подписали Конституцията; любопитни материали от вестник „Витоша“ и вестник „Марица“ (пътували по пощата)
- тържествата по повод заминаването на Княз Дондуков и пристигането на Александър I; формирането на първото българско правителство и огромните надежди, които му се възлагат. Факсимилета от укази и редакционни бележки, публикувани във вестник „Витоша“ (пътувал материал)
- първите критики и нарушения на временните правила за избиране на народни представители за I Обикновено народно събрание; първите законопроекта – една наистина амбициозна програма; любопитни факти от вестник „Витоша“ (пътувал материал)
- плахите опити за „парламентарно питане“ в Народното събрание през далечната 1886 г. (кореспонденция от личния архив на народния представител д-р Рашко Петров – пътувал материал)
- различни форми на „ходатайство за получаване на служби“, в които са замесени имената на личности като Захари

Стоянов, Тодор Кесяков, д-р Рашко Петров, д-р Чомаков, д-р Васил Радославов, д-р Странски и др

- проблеми на местната власт: Столична община преди 126 години, или с каква енергия и решителност кметът Тодор Икономов решава проблемите, свързани с градските училища, Софийския затвор, софийския пазар (мерки спрямо недобросъвестни прекупвачи и посредници на селскостопанска продукция, които завишават цената за крайния потребител), скандалното незаконно строителство без „строителен билет“, градската полиция – „която да бди върху пазарните цени, точността на мерките и теглилките, върху чистотата на града и прочее“, „рационалното нареждане на водопроводите за добиване постоянно чиста и бистра вода, без да стават всекидневните големи разноски, които се правят днес и прочее“, „търг за отдаването на предприемач – събирането Октроата от местните продукти и бача“; факсимилета от вестник „Български глас“, брой 61 от 24 юли 1880 г., и вестник „Търновска Конституция“, брой 128 от 1885 г. (пътували по пощата)
- „тихата“ българска дипломация и опитите за извличане на „максимално“ добри за България клаузи в Топханенския акт за Съединението от 1885 г.; хронология на „метаморфозите“ на интересите на Великите сили според редакционната статия на вестник „Търновска Конституция“, брой 16 от 20 март / 1 април 1886 г. (пътувал по пощата)
- 110 години от покръстването на княз Борис Търновски – морална дилема. Как вестник „Прогресъ“ (пътувал по пощата през месец януари 1896 г.) отразява предстоящото събитие и поведението на политическите партии у нас
- имената на българските офицери, издържали успешно изпитите за кандидатстване като слушатели в Николаевската академия на Генералния щаб в Санкт Петербург и в други военни училища
- как се „коват поправки“ към „Закон за устройството на въоръжените сили на Българското Княжество“ (архивни материали от личната кореспонденция на ген. Никифоров); факсимилета от две цитирани писма (и оригиналните им пликове, пътували по пощата през месеците май и юни 1896 г.), осветляващи начина, по който се обсъждат на ви-

соко експертно ниво предстоящите корекции на „Закон за устройството на въоръжените сили в Българското Княжество“ – независимо от рокадите във военното министерство и честата смяна на политическите кабинети

- как се изработват временни правила за произвеждане на избори за кандидат-членове на Държавния съвет и каква смелост и решителност е необходима за „прокарване“ на „Закон за гаранциите на чиновниците“ – един антикорупционен по своята същност закон (редакционна бележка на вестник „Търновска Конституция“, брой 128 от 13 април 1885 г., пътувал по пощата) и неговото актуално звучене в наши дни
- как се „сваля депутатски имунитет“ и каква трябва да бъде гражданската и журналистическата позиция (бележка на вестник „Български глас“ от 1880 г. – пътувал материал); проблема с „чуждото гражданство“
- как правителствени и опозиционни вестници обсъждат внесени или одобрени законопроекти
- как се провежда целенасочена външна политика и как се прави „дипломатическа совалка“ за откриване на дипломатически и търговски агентства (Кабинетът Стоилов) в Гърция, Румъния, Сърбия, Черна гора; интервю на д-р Константин Стоилов пред гръцкия вестник „Акрополис“, публикувано във вестник „Прогресъ“, брой 30 от 1896 г. (пътувал материал)
- политическите борби между съединисти и либерали в Източна Румелия; философски разсъждения на тема „Партии на начала и идеи или партии на личности“; конституиране на Областно събрание и законодателни комисии (как се процедира при „получени равни гласове“; „математическата формула“ на Ив. Салабашев) – любопитни факти от вестник „Марица“, брой 329 / 1881 г. (пътувал материал)
- разискванията по „чалтишкия проблем и правото на брега“ – журналистическата позиция на вестник „Южна България“, брой 61 / 1884 г. (пътувал материал): плахи опити за аграрна политика и „реално планиране“; продължена ли е на практика забраната, наложена още от времето на Временното руско управление, да не се засява ориз в Пловдивско и Пазарджишко

- за „сливането“ на депутати на извънредната IV сесия на IV Обикновено народно събрание след изборите в Южна България; уведомяване на народните представители: интересен архивен материал – покани (пътували по пощата)
- за развитието и модернизацията на пощенските съобщения; подписване на европейските конвенции
- за „Движението“ на болните в правителствените болници на Княжеството – санитарна информация и прецизна статистика по месеци

В Приложението са цитирани интересни извадки от „Доклад на Изпитателната Комисия за злоупотребленията на Кабинета Стамболов (1887–1894)“ до VIII Обикновено народно събрание, в частта му „По изборите“. На базата на тези материали е направен анализ на значителна част от приведените данни в светлината на прилагания тогава Избирателен закон (в частта му за подготовката и произвеждането на избори), съпоставен със сега действащия Закон за избиране на народни представители.

Читателят сигурно ще направи аналогия с широко разпространената и в днешно време практика на вмешателство на централните партийни структури в самостоятелността на „местните партизани“ и ще разбере защо преди 113 години са били обречени на провал опитите за „подредба на кандидатски листи“ по многомандатни райони. Ще сравни също как тогава и днес се „прави агитация по предстоящи избори“; дали се спазва законоустановеният срок за подмяна на „неудобните кандидати“; как се подават сигнали за „нарушения в изборния ден“. Ще се запознае с някои любопитни детайли около „гласуването по постоянно местожителство“ и „кокетирането“ с турските избиратели; боричканията за осъществяване на контрол над състава на избирателните комисии; изработването, доставката и „раздаването“ на избирателни бюлетени, включително – с непълни или подменени кандидатски листи; присъствието на „чуждестранни наблюдатели и застъпници“ и желанието на управляващите да внушат на външния свят, че изборите в България са „свободни и демократични“; неправомерното „издигане на кандидати за народни представители в повече от два многомандатни района“; канди-

датирането на кметове за народни представители; предвидените законови санкции за всичко това. Ще проследи във времето развитието и актуализирането на Закона за избиране на народни представители и Закона за местните избори.

Предлаганото изследване обхваща умерена по обем извадка от исторически и политически факти за периода 1879–1896 г., които в по-голямата си част са документирани с пощенско-филателен материал. Към архивните материали са добавени и редица слабо познати вестникарски публикации, част от които – с неустановено авторство. Целта не е да се пренаписва историята, а да се „уплътнят“ с фактологични данни някои детайли и епизоди, съотнесими към важни събития от по-ново време.

Документалните материали – пътували писма, картички, „отворени писма“, „карти-писма“, „пощенски карти“ (двойни – за отговор), периодичен печат, покани, обратни разписки и други (част от които не са публикувани до този момент в историческа, справочна или филателна литература) – осветляват ключови моменти от историческата, политическата и военната ни история. Вярваме, че те биха представлявали интерес както за специалистите, така и за широк кръг читатели.

Октомври 2006 г.

I

ПЪРВИ СЪПКИ ЗА „СПРАВЕДЛИВО И ДОСТОЙНО ПРИЧИСЛЯВАНЕ КЪМ ВЕЛИКАТА ФАМИЛИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ НАРОДИ“.

ИНТЕРЕСНИ ИЗВАДКИ ОТ УВОДНИ СТАТИИ И РЕДАКЦИОННИ
БЕЛЕЖКИ, ПУБЛИКУВАНИ ВЪВ ВЕСТНИЦИТЕ „ВИТОША“ И
„МАРИЦА“ (ПЪТУВАЛИ ПО ПОЩАТА ПРЕЗ 1879 Г.)

СПИСЪК НА ДОСТОЙНИТЕ НАРОДНИ

ПРЕДСТАВИТЕЛИ, ПОДПИСАЛИ КОНСТИТУЦИЯТА.

НАЗНАЧАВАНЕТО НА КНЯЗ ДОНДУКОВ-КОРСАКОВ

ЗА ИМПЕРАТОРСКИ КОМИСАР В БЪЛГАРИЯ (8 МАЙ 1878 Г.).

ПРОЕКТЪТ ЗА ОРГАНИЧЕСКИ УСТАВ, ИЗРАБОТЕН ОТ ЛУКИЯНОВ

„Изработеният проект и свободата, която е предоставена на Учредителното събрание при създаване на Конституцията – посочва проф. д-р Стателова¹ – отразяват политиката на Русия за ненамеса в конституционното устройство на България като най-сигурно средство за укрепване на влиянието на Русия върху българския народ.“

Конституцията е подписана от Учредителното събрание в Търново на 16 април 1879 г., а на следващия ден се открива и I Велико народно събрание. Тези събития, свързани с изграждането на новата българска държавност, са подробно описани и анализирани от българските историци. Предложеният прочит на части от уводни статии и редакционни бележки, публикувани в тогавашната преса, ще допринесе за по-пълното илюстриране на тези процеси.

¹ Вж. Бележките към: Радев, Симеон. Строители на съвременна България, т. I, с. 797. Български писател 1990.

Още в брой 1 от 30 май 1879 г. вестник „Витоша“ прогнозира:

Към Княжеството са обвърнати днес погледите не само на всичкият Българският народ, но йоще и на цяла Европа.

Колкото по-добре е устроено то, и колкото по-добре ся управлява, толкози повече ще растат, от една страна, симпатиите към нас на доброжелателите ни, а, от друга, надеждите на ония наши братия, които нямаха щастие да споделят същата с нас участ.

Българското княжество трябва да стане в Балканският полуостров образец на добро управление, за да може то да достигне на онова високо и завидно положение, за което е предназначено.

Около тия две точки – стремление към народно единство и, до колкото ся може, образцово устройство на Княжеството, – ще ся върти по настоящему всичката политическа деятелност на народа ни.

Вестник „Марица“ в няколко поредни броя през 1879 г. публикува части от студията на А. Цанов „България в Източния въпрос“ и от Конституцията на Княжеството. Така например в брой 88 от 5 юни 1879 г. читателят може да разбере как можем „справедливо и достойно да се причислим към великата фамилия на Европейските народи“:

За да напредваме както трябва и да можем справедливо и достойно да ся причислим към великата фамилия на Европейските народи, ний трябва да ся стараем да имаме добри сношения с другите народи.

Требва, както споменах по-горе, внимателно да държим приятелството на приятелите си и да ся стараем да спечелим онова на неприятелите си.

Това ни е особено нужно като ний сме и млади и слаби, още и окръжени от неприятели.

Аз не се двоумея да кажа, че това е едно от най-добрите средства чрез което можем да спечелим достолепието и независимостта на отечеството си.

С това не разумеявам, че ний трябва да робопествуваме и с наведена глава да слушами каквото другите ни говорят, или че не трябва да пазим онова, което е наше.

Такова поведение би било едно от най-низките и недостойните за един народ.

Както съм говорил, ний трябва да се стараем по всякакъв начин да пазим своите интереси и да не се оставяме да сме под нозете на никои инародаци.

Много интересна е и една не толкова позната редакционна статия („По народното ни единство“), поместена във вестник „Витоша“, брой 3 от 6 юни 1879 г.:

Съразмерно с препятствията ще се удвояват и усилията на този народ за единството му.

Мир траен и постоянен в Старо-планинският полуостров навярно няма да се установи, до като, от една страна, не се приберат всички Българи в едно и също политическо тяло, а от друга, не се освободят и другите народонаселения в този полуостров от турското иго.

Европейската дипломатия, не е без да знае същността на това положение.

Тя сама днес не може да има вяра в ония политически начала, от които се ръководиха друг път дипломатите относително источните работи.

Щяхме да обидим дипломатическото остроумие на европейските дипломати, ако кажехме, че те не вникват в онава, което всякий съглежда, сиреч, че настоящият век няма да се свърши без коренно изменение на работите в Старо-планинският полуостров.

...

Образованна Европа можеше само да пощади на човечеството едно доста значително количество кръв, жертви и страдания.

Европа не направи това, но тя не може да спре пороят на времето.

...

България не ще да стане силна и голема, за да заплашва някого.

Тя иска ... да прибере разпръснатите си чада под един закон, за да бъдат всички под една защита, под едно и също знамя.

Тя ще се труди постоянно, за да достигне тази цел.

Като гони тази цел с мъдра настойчивост, па покаже и делом, че заслужава да я достигне, Европа ще се убеди, че на 1878 тя е обидела България в Берлин.

Погрешката ще се поправи сама от себе си и България – свободна и съединена, – ще бъде най-здравата гаранция за мирът в Старо-планинският полуостров.

Коментарът е излишен. Още през 1878–1879 г. българските държавни мъже са наясно, че пътят към Европа минава през единение на нацията, образцово конституционно устройство на Княжеството и добро управление. Европейските народи не трябва да се страхуват от една силна и обединена България, защото само по този начин може да се гарантира мирът и сигурността на Балканите! И не на последно място: трябва да отстояваме националните си интереси!

Колко актуални са тези прозрения днес, когато се налага да държим „поправителен“ изпит за „причисляване към великата фамилия на европейските народи“...

Като споменахме „образована Европа“, да надникнем в не толкова познатото на читателите завещание на българския патриот Петър Керемекчиев, публикувано на страниците на вестник „Марица“, брой 339 / 24 ноември 1881 г.:

...Преди няколко деня е умрял в Букурещ Г-н Петър Керемекчиев, като оставил един имот, който възлизал на 96 000 рубли в руски книги (фондове) и 254 250 лева в румънски. Ето завещанието на тоя патриот:

...

4. Понеже още от нежното си детство живея в Ромъния; дете всекоги намерих любов и братско приемване, и като желая да владее за всекога любов между румънският и българският народи оставям 20,000 франка в полза на девическия институт (asile) Елена Дотпа, на които от приходът да се отглеждат под ромънско надзирателство сиромашки момичета.

...

6. Всичкият остатък от настоящето ми имание или и повече колкото се намери след смъртта ми, оставам го на милото си отечество България, в лицето на българското правителство, с едничката цел, щото от това имущество да се състави един постоянен фонд под наименование „Народно Образование Петър Н. Керемекчиев“ и от приходите му да се издържат ежегодно едно число млади Българчета, и само Бъл-

гарчета в Европа за да се усъвършенствуват и присвоят Европейско образование.

Букуреш,
27 Ноемврий 1879 г.
П. Керемекчиев

В цитирания по-горе брой 88 на вестник „Марица“ срещаме имената на достойните мъже, подписали Конституцията на Княжество България на 16 април 1879 г. в Търново:

*На първообразното подписаха:
Председател на Народното Събрание*

– Видинский Антим

Подпредседатели:

П. Каравелов, Т. Икономов

*Упълномощений Императорского
Российского Коммиссара
Сенатор, Тайный Советник:*

С. Лукиянов

Секретари:

Архимандрит Константин, П. Генчев,
И. Гюзелев, Р. Каролев,
И. Данев, К. Стоилов, П. Горбанов,
П. Чернев, Г. Ненович, П. Братоев

Квестори:

Н. Михайловски, А. Стоянов

Представители:

Митрополит Доростол-Червенский Григорий, Митрополит Кюстендилский Иларион, Митрополит Самоковский Доситей, Митрополит Софийский Милетий, Митрополит Пелазонийский и Пиротский Евстатий, Митрополит Варненский и Преславский Симеон, Епископ Бранички Климент, Софийский Равин Гаврил Аврамов, М. Балабанов, Д. Греков, Г. Я. Кирков, Д. Каранфилович, Д. Чуков, В. Диямандиев, К. Василев, Г. Начевич,

Д. Казанакли, Х. Златанов, С. Тумпарев, В. Пупешков, М. Златанов, И. Сребренников, Т. Батановски, Хр. Стоянов, Хр. Грънчаров, Т. Пешов, Д. Савов, С. Стаменов, Ив. Доспевски, Н. Тонев, А. Хранов, В. Маников, Ив. Касабов, Ц. Гинчев, К. Симионов, Д. Пашков, Ст. Дервенски, С. Илиев, Хр. Спиридонов, Д. Маринов, И. Щербанов, М. Попов, Т. Шиваров, Н. Стойчев, Д. Кръстич, Г. Николов, Ил. Марков, Хр. Самсаров, Г. Чолаков, Д. Икономов, В. Голевич, П. Бенов, Н. Попов, Цв. Ильчов, П. Дамянов, Цв. Лилов, Д. Катранов, В. Нешов, Ил. Денчов, А. Кунчов, И. Златин, Кр. Бойчов, П. Бакалов, С. Симеонов, К. Бобчевски, В. Христов, И. Комнино, Д. Йотов, Х. И. Стоянов, М. Николов, Г. Жабленски, С. Границки, П. Ганчов, Д. Икономов, Ив. Влахов, И. Бобчев, д-р Манчев, К. Сухиндолски, Н. Константинов, Г. П. Иванов, Н. Икономов, К. Вачов, С. Подбалкански, И. Йорданов, Д. Петров, И. Николов, Г. Ненович, С. Грамадов, Н. Петров, В. Попов, Я. Геров, М. Паничарски, Ж. Попов, Протонотарий Н. Икономов, К. Маринов, М. Бешков, С. Д. Попов, К. Цанков, И. Ванков, Зл. Иванов, И. Атанасов, Г. Вълчанов, Д. Енчев, Хр. Стоянов, А. Цветанов, Л. Радулов, Д. Златарев, К. Анков, А. Иванчов, С. Златов, Н. Неделчов, Хр. Филипов, Н. Вачов, Кр. Стоянов, И. Кръшовски, Т. Джабаров, Ст. Раев, Н. Калипетровски, Г. Стоянов, П. Попов, Л. Павлов, Г. Караманов, д-р А. Христов, М. Минков, М. Луканов, И. Бакалов, Д. Петков, Ив. Съйков, Н. Островски, Н. Кръстеняк, Д. Цанков, Хасан Хюсни Ефенди, Ехтем Ефенди, Халил Ефенди Думанлъ, Х. Германович, д-р Е. Вербий, З. Гюров, Ив. Каранов, Х. С. Панов, д-р С. Антонов, М. Димчов, Х. П. Петков, Ц. Панов, Ц. Петков, Хр. Кръстов, И. Стойнов, М. Пръванов, К. Вацов, Г. Цаков, д-р Г. Странски, П. Пеев, Н. Балкански, Свещеник Хр. Вълчев, Игумен Рилски Панталеймон, Ст. Берон, П. Славейков, Я. Славчов, Хр. Груев, П. Маноилов, д-р Д. Моллов, П. Ангелов, А. Манолов, д-р С. Йорданов, В. Палаузов, Евг. Стоянов, И. Ковачов, Д. Бошняк, Цв. Попов, Х. Ив. Пенчович, Г. Попов, П. Куанджиев, Д. Х. Гендов, Д. Константинов, Н. Булгаров, М. Мишайков, Д. Любенов, И. Костов, В. Х. Петров, Г. Кънчов, П. Даскал, Г. Захариев, П. Манчов, Н. Антонов, Т. Димитриев, А. Цеков, Х. П. Илиев, Ил. Игнатиев, М. Георгиев, Осман-бей, Т. Радиев, Д. Попов, К. Поменов, Н. Даскалов, Хюсеин Хюсни Ефенди, Ахмед Ефенди, Мистафа Ефенди, Хъдър Михаил бей.

Вестник „Витоша“ излиза в София през периода 30 май 1879 г. – 25 юни 1880 г. под редакцията на Тодор Бурмов, Марко

Балабанов и Григор Начович. Този вестник се явява пръв орган на Консервативната партия в България. В поредица от броеве (май 1879 г. – март 1880 г.) може да се намерят интересни редакционни статии и бележки, посветени на Българската конституция. Например в брой 68 от 9 февруари (пътувал по пощата, датно клеймо на приемащата пощенска станция Шумен от 16 февруари 1880 г.) четем:

В последния 58 брой на „Целокупната“ срещаме един член „Достоеен ли е Българският народ за Конституцията си“.

В този член авторът ни навежда един куп доказателства за да ни убеди, че Конституцията ни ще може за в бъдеще да ни принесе твърде голяма полза, че науката ще ни приготви светлото бъдеще, най-последно дохожда да ни каже, че образованият свят плете триумфални венци над главата на реформацията.

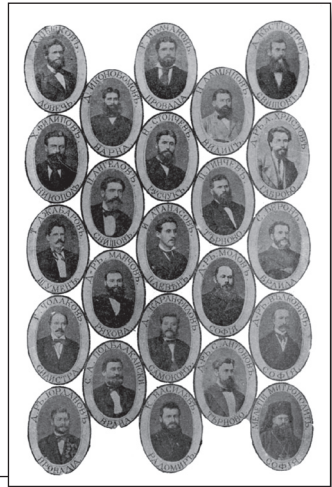
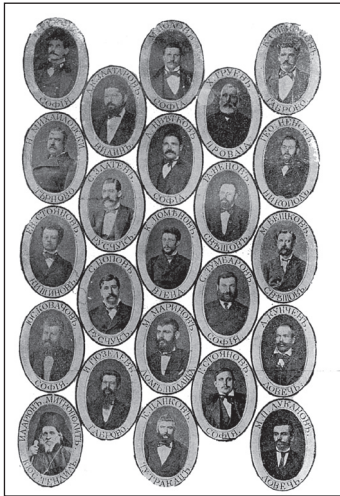
Ний сме твърде съгласни с авторът на тази статия, като ний сами почти всякога сме поддържали и ще поддържаме непрестанно, че нашата Конституция е не само много добра и полезна за нас довчерашните роби, но ний още трябва да се гордеем, че се снабдихме с такава Конституция, каквато ни един от нашите съседни народи още нямат.

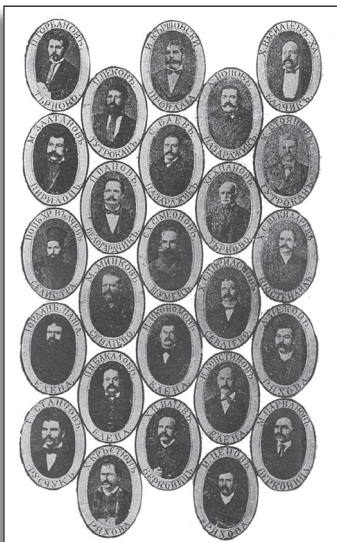
...

Не само сега, но още преди 30 години българите са усетили ползата от образованието, още от тогава са живо усетили нуждата за народно просвещение и са познали добрите и честитите следствия на конституционния живот.

Приложение. Факсимилета от редакционни бележки, уводни статии, части от Конституцията на Княжество България и от студията на А. Цанов „България в Източния въпрос“; списък на народните представители, подписали Конституцията – публикуван във вестниците „Витоша“ (брой 1 от 30 май и брой 3 от 6 юни) и „Марица“ (брой 88 от 5 юни) – пътували по пощата през 1879 г., както и други интересни архивни материали, включително групови снимки на участниците в Учредителното събрание².

² От: Алманах на Българската конституция. П. Бакалов 1911.

В. „Марица“, бр. 339 от 24 ноември 1881 г.

Съвет на Императорския руски комисар в България

2

ЗАМИНАВАНЕТО НА КНЯЗ ДОНДУКОВ. ПРИСТИГАНЕТО НА АЛЕКСАНДЪР I. ПЪРВОТО БЪЛГАРСКО МИНИСТЕРСТВО. ЛЮБОПИТНИ ФАКТИ ОТ ТОГАВАШНАТА ПРЕСА (ПЪТУВАЛ МАТЕРИАЛ)

Преди заминаването на княз Дондуков-Корсаков (заедно с Привременното правителство) за Русия вестник „Витоша“ (брой 4 от 9 юни 1879 г.) публикува следното обръщение:

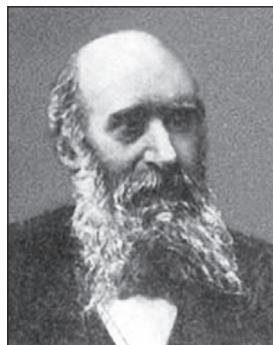
ПРИКАЗ НА ИМПЕРАТОРСКИЙТ РОССИЙСКИЙ КОМИССАР В БЪЛГАРИЯ

Като изпълних до края възложената на мене, по волята на Държавният Монарх, задача и като си тръгвам днес от България, аз считам за моя обязательна длъжност, да изразя моята искрена благодарност на всички бивши тука мои подчиненни и сътрудници.

...Мога с гордост да заявя за доблестното и честното изпълнение на своите обязанности от лицата, които ся повикаха да устроят България.

...Ще помня всякога трудовете и заслугите на моите най-близни помощници, членовете на съветът на гражданското управление: Домонтовича, Золотарева, Грессера, Сенатора Лукянова, Профессора Дринова.

...Като оставям България с най-светлите надежди и като ѝ пожелаая

Марин Дринов

Княз Дондуков-Корсаков

пълно преуспяние за в бъдеще, аз съм дълбоко убеден, че при пълното доверие с което Българският народ посреща новото свое правителство, тази толкова близка нам страна няма да закъснее да се възползува в едно близко бъдеще от всичките добрини на господарственният и обществен живот, като следва мирните и просвещенните преобразования.

София, 7 юни 1879 г.

Генерал-адютант,

Княз Дондуков-Корсаков

В редакционната бележка по повод заминаването на Дондуков се казва:

Княз Дондуков-Корсаков обикна България, труди се за нея денем и нощем, положи главните основи на бъдещето административно устройство на освободеното ни Отечество,... снабди я ... с войска отлична.

С неизгладими букви ще запише признателната България в историята на възраждането си името на Александра Михайловича княза Дондукова Корсакова.

Нему вечна признателност!

...

Наистина, неуморимата деятелност на Императорский Комиссар и руското управление направиха много за въвеждането на порядък и добро управление в страната ни; но колко остава още да се прави; колко нови наредби има да се въведат за допълнение на добрата организация в Княжеството.

Конституцията, която се изработи от представители на народа е днес за днес мъртва буква; тя ще излезе от това свое положение, тоз час след пристигането на Княза в Търново.

Но за да принесе тя плодът си, трябва както управляемите, тъй и управляещите да са приготвени за новия парламентарен живот.

Преди да дойде в България, княз Александър предприема дипломатическа совалка по европейските дворове. Уводната статия продължава така:

Нямаме никакво съмнение, че Негова Светлост ще бъде навсякъде посрещнат с най-възторжен прием, и народът ни ще покаже готовност да спомага, с всичко и във всичко, за изпълнението на благите намерения, с които е преизпълнен младия Владетел.

...

Задачата, която предстои Нему и на народът е преизпълнена с мъчности, които ще бъдат толкова по-лесно надвити, колкото повече ся намерим съединени и единодушни.

В брой 9 (27 юни 1879 г.) същият вестник отразява пристигането на Александър I:

Негово Височество, като стъпил на Българска земя издал следующото възвание: Избран единодушно от Българский народ на Княжеский престол, аз стъпвам сега на драгата ми и любезна Българска земя.

В тая тържествена за мене минута аз съм преиспълнен с силно желание да искажа час по скоро на моето ново отечество, че като дълбоко съзнавам всичката святост на обязанностите, които народната воля възложи на мене, готов съм да посветя напълно и безкрайно всичките си сили за щастието на Българската земя, която от сега става мое отечество.

Преди да стигна в новата столица и да поема управлението на Княжеството почитам за священна длъжност да принеса в Търново тържествена клетва пред Народното Събрание, което ме избра на Българский престол ...

Да ми помага Бог Вседържител!
АЛЕКСАНДРЪ“

Малко по-късно, в брой 11 (4 юли 1879 г.), ще заключи:

Българский народ, може ся каза, ся намерва вече лице к лицу с своя владетел и, – тържествена минута! – нова важна епоха ся освящава в историята на нашето Отечество!

...

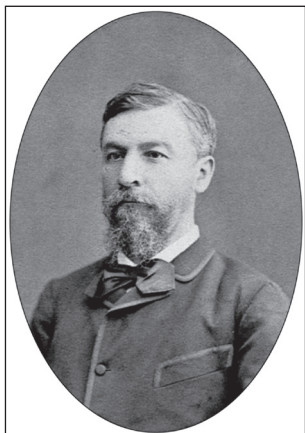
Днес утре, може би, Негово Височество ще ся обиколи от Съветници-българи, за да води народът ни към по-добро щастие, към по-добри съдбини, към по-блясково бъдеще.

В тоя тържествен случай, няма съмнение, което трябва да преобладава и във всичките наши обществени разряди,

то е чувството на патриотизъм, на чистият, пламенният и безкористният патриотизъм.

...

Такава е задачата, която се налага днес на всяко българско Правителство.

Тодор Бурмов

Димитър Греков

Първата задача на княза е да състави кабинет. След редица колебания той се спира на министри консерватори. Ето част от Указ 1 – така, както е публикуван във вестник „Витоша“, брой 12 от 7 юли 1879 г:

Съгласно с статиите 150, 152 и 161 от конституцията на Българско-то княжество, постановихме и постановяваме:

1. Да назначим Г-на Т. С. Бурмова за министър на Вътрешните Дела; същият привременно (*ad interim*) ся натоварва с управлението на министерството на Просвещението³; Г-на М. Д. Балабанова за министър на Външните Дела и на Исповеданията; Генерал-майора П. Д. Паренсов за Военний министър, Г-на Г. Д. Начевича за министър на Финансите; Г-на Д. П. Грекова за министър на Правосъдието.
2. Да назначим Г-на Т. С. Бурмова, министърът на Вътрешните работи за председател на Министерский Съвет.

Издаден Указ на 5-ий Юлий,
1879-та година
АЛЕКСАНДРЪ

³ По-късно функциите на министър на просвещението изпълнява д-р Атанасович.